

УДК 334.7:658.8

JEL L31; M14

**СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В СУЧАСНОМУ БІЗНЕС-
СЕРЕДОВИЩІ: ВИЗНАЧЕННЯ, ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ТА
ГЛОБАЛЬНИЙ ДОСВІД**

Н. Зеліско, к. е. н.

ORCID ID: 0000-0002-2467-5585

Львівський національний університет природокористування

<https://doi.org/10.31734/economics2025.32.168>

Зеліско Н. Соціальне підприємництво в сучасному бізнес-середовищі: визначення, фактори розвитку та глобальний досвід

Розглянуто теоретичні та практичні аспекти розвитку соціального підприємництва як важливого елемента сучасної економічної системи. Окреслено основні підходи до визначення поняття соціального підприємництва, зокрема його особливості, функціональні характеристики та вплив на соціально-економічний розвиток. Проаналізовано чинники, що впливають на розвиток соціального підприємництва в умовах нестабільного економічного середовища та глобалізації, серед яких ключову роль відіграють фінансування, державна підтримка, правове регулювання та інноваційні технології.

Досліджено світовий досвід розвитку соціального підприємництва, зокрема моделі його реалізації у країнах Європейського Союзу, США та інших розвинених економіках. Особливу увагу приділено можливостям адаптації цього досвіду до українських реалій та визначено ключові виклики, що стоять перед соціальними підприємцями в Україні. Основними перешкодами для активного розвитку цього сектору в Україні є недостатня нормативно-правова база, складнощі у фінансуванні, відсутність системної державної підтримки та низький рівень обізнаності населення про соціальне підприємництво.

На основі проведеного аналізу запропоновано рекомендації щодо стимулювання соціального підприємництва в Україні. Серед основних напрямків: створення сприятливого законодавчого середовища, розширення доступу до інвестиційних ресурсів, запровадження освітніх програм із соціального підприємництва та інтеграція соціально відповідального бізнесу в економічну політику держави.

Результати дослідження можуть бути використані підприємцями, державними органами, громадськими організаціями та дослідниками для розробки стратегій підтримки та розвитку соціального підприємництва. Отримані висновки сприяють глибшому розумінню ролі соціального підприємництва як одного з ключових чинників сталого розвитку суспільства та економіки.

Ключові слова: соціальне підприємництво, бізнес-середовище, соціальна місія, інновації, сталий розвиток, міжнародний досвід, державна підтримка, інвестиції.

Zelisko N. Social entrepreneurship in the modern business environment: definition, development factors, and global experience

The article examines the theoretical and practical aspects of social entrepreneurship development as an essential element of the modern economic system. The key approaches to defining social entrepreneurship, its features, functional characteristics, and impact on socio-economic development are outlined. The study examines the factors that influence the development of social entrepreneurship in an unstable economic environment and amid globalisation, highlighting the critical roles of funding, state support, legal regulation, and innovative technologies.

The study explores the global development of social entrepreneurship, focusing on implementation models within the European Union, the United States, and other advanced economies. It pays special attention to how these models can be adapted to the realities in Ukraine and identifies key challenges faced by social entrepreneurs in the country. The main obstacles hindering the active development of this sector in Ukraine include an underdeveloped regulatory framework, difficulties in securing financing, a lack of systematic government support, and low public awareness of social entrepreneurship.

Based on this analysis, the study offers recommendations to stimulate social entrepreneurship in Ukraine. Key directions include creating a favorable legal environment, expanding access to investment resources, introducing educational

programs on social entrepreneurship, and integrating socially responsible business practices into the country's economic policies.

The research findings can be utilised by entrepreneurs, government agencies, non-governmental organisations, and researchers to develop effective support strategies and promote social entrepreneurship. These conclusions contribute to a broader understanding of social entrepreneurship as a key driver of sustainable development in modern economies and societies.

Keywords: social entrepreneurship, business environment, social mission, innovation, sustainable development, international experience, government support, investments.

Постановка проблеми. Сучасне бізнес-середовище характерне динамічними змінами, зростаючими соціальними викликами та підвищеними вимогами до стійкості економічних моделей. У цих умовах соціальне підприємництво стає не лише інноваційною формою господарювання, а й ефективним механізмом вирішення суспільно значущих проблем. Це явище поєднує у собі економічну діяльність та соціальну місію, що дозволяє підприємствам одночасно генерувати прибуток і позитивно впливати на суспільство.

Попри зростаючу популярність соціального підприємництва у світі, в Україні воно розвивається повільніше через відсутність чіткої законодавчої бази, низьку обізнаність суспільства та обмежені можливості залучення інвестицій. Однією з основних проблем є те, що соціальне підприємництво досі не має чітко визначеного правового статусу в українській економічній системі, що ускладнює його фінансування та регулювання.

Наукові дослідження в цій галузі спрямовані на визначення ефективних механізмів розвитку соціального підприємництва, адаптацію світового досвіду до національних реалій та пошук оптимальних моделей взаємодії бізнесу, держави і громадянського суспільства [10]. Однак досі залишається низка невирішених питань щодо: механізмів фінансування та інвестування соціальних підприємств, створення сприятливого нормативно-правового середовища для соціального бізнесу, інтеграції соціального підприємництва у загальну економічну систему країни, оцінки його ефективності та впливу на соціально-економічний розвиток.

Вивчення факторів, що впливають на становлення та функціонування соціального підприємництва в Україні, дасть змогу сформулювати ефективні практичні рекомендації для державних органів, підприємств та громадських ініціатив.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціальне підприємництво активно досліджують учені. У своїх працях вони розглядають питання визначення соціального підприємництва, його місця в економічній системі та механізми підтримки. Водночас багато аспектів, пов'язаних із

практичними підходами до впровадження соціальних ініціатив, залишаються неопрацьованими.

Матвієнко-Біляєва Г. Л. досліджує соціальне підприємництво як ефективний гібридний бізнес-феномен. Поняття «гібридний бізнес» надзвичайно містке – це обумовлено тим, що в ньому міститься сукупність економічних, юридичних, історичних, психологічних та соціальних складових і є результатом штучного схрещення традиційного бізнесу та соціальних складових суспільства [5].

Автори Л. Шергіна, Є. Нотевський, А. Жемба вважають, що основним аспектом визначення соціального підприємництва є наявність стійкої комерційної моделі господарської поведінки підприємства, що інтегрована у загальну систему суспільства з ціллі задоволення потреб певних груп населення і збільшення суспільного блага [13].

Богацька Н. [1] стверджує, що аби зрозуміти, що перед вами соціальний бізнес, потрібно перевірити наявність основної ознаки – мети створення та діяльності підприємства. А Валюс, Л. [3] доводить, що поєднати альтруїстичний ідейний та суто практичний напрями цілком можливо з допомогою соціального підприємництва. Це унікальна можливість поєднання соціальної місії з бажанням заробити гроші, надати певні послуги та продати товари.

Для формування більш ґрунтовного підходу до визначення поняття соціального підприємництва Осипова С. К. пропонує розглядати історичне походження цього явища. У результаті дослідження наукової літератури виокремлено чотири етапи розвитку соціального підприємництва: етап історичних попередників соціального підприємництва; зародження соціального підприємництва; становлення соціального підприємництва; період розвитку соціального підприємництва [9].

Деякі науковці [2] обґрунтовують діалектичний взаємозв'язок комерційного та соціального підприємництва та доводять, що соціальні підприємства мають значний потенціал розвитку, особливо під час та після війни. Наголошують, що розвиток соціального підприємництва в Україні після війни має бути важливим елементом стратегічного підходу до відновлення економіки.

Дослідники [4] виокремлюють проблеми, які перешкоджають швидкому розвитку соціального підприємництва в країні й пошуку альтернативних варіантів фінансування та їхньому дієвому використанню. Вони пропонують заходи зі створення можливостей для розвитку соціального підприємництва в Україні, їхні приклади як платформи краундфандингу та методи фінансового розвитку в докризовий і післякризовий період.

Мищенко С. [7] вважає, що соціальне підприємництво – ефективний інструмент подолання безробіття, здатне створити синергетичний ефект на ринку праці, що виражено у створенні нових робочих місць для працевлаштування соціально вразливих верств населення, у тому числі осіб з інвалідністю.

Постановка завдання. Розвиток соціального підприємництва – важливий напрямок трансформації сучасних бізнес-моделей, оскільки поєднує економічну ефективність із вирішенням соціальних проблем. В умовах глобалізації зростання соціальної нерівності та економічних криз соціальне підприємництво – альтернативний механізм забезпечення сталого розвитку, що дозволяє вирішувати нагальні суспільні проблеми, як-от безробіття, бідність, екологічні виклики та соціальна ізоляція вразливих верств населення. З огляду на це основною метою дослідження є аналіз ключових чинників розвитку соціального підприємництва, дослідження світового досвіду його функціонування та розробка рекомендацій щодо його активного впровадження в економічну систему України.

Виклад основного матеріалу. Соціальне підприємництво відрізняється від традиційного бізнесу тим, що його основною метою є вирішення суспільних проблем, а не отримання максимального прибутку. У світі є різні моделі соціального підприємництва, які залежать від рівня державної підтримки, правового регулювання та економічних умов [11]. В Україні соціальне підприємництво потребує подальшого розвитку через удосконалення нормативної бази та створення сприятливих умов для інвестування. У багатьох країнах упроваджені законодавства, що врегульовують діяльність соціальних підприємств, адже співпраця з таким бізнесом допомагає швидше вирішити соціальні проблеми. Однак в Україні Закон про соціальне підприємництво досі не ухвалили, а його відсутність може демотивувати людей, які прагнуть визначених підходів до теми та визнання їх державою [8].

В Україні не існує законодавчо затверджених понять «соціальне підприємництво», «соціальне підприємство», «підприємства соціальної економіки». Отже, можна дійти висновку, що офі-

ційно соціальних підприємств і соціального підприємництва в Україні немає. Однак у різних нормативно-правових джерелах є положення, що дозволяють створювати підприємства, які за міжнародними стандартами можуть бути класифіковані як соціальні [12].

Як правило, наявні в Україні соціальні бізнеси оформлені юридично як фізичні особи-підприємці, громадські організації, підприємства громадського об'єднання, приватні підприємства, товариства з обмеженою відповідальністю, благодійні організації, організації громадського об'єднання, державні підприємства, сільськогосподарські кооперативи та громадські спілки.

Для України соціальне підприємництво не нове явище, воно почало власний розвиток у другій третині XIX – на початку XX ст., коли добре відома родина землевласників Терещенків долучилась до меценатства [7].

Соціальне підприємництво – ключовий інструмент вирішення соціально-економічних проблем у сучасному бізнес-середовищі. Його суть полягає у поєднанні комерційної діяльності з реалізацією соціальної місії, що сприяє підвищенню рівня життя населення, створенню нових робочих місць і розвитку регіонів. В умовах глобальних змін соціальне підприємництво може стати ефективним інструментом відповіді на нагальні виклики, з якими стикається суспільство.

Основні фактори, що впливають на розвиток соціального підприємництва, охоплюють фінансування, державну підтримку, законодавче регулювання, доступ до технологій, освітні програми та суспільний попит на соціально-орієнтовані послуги. Вплив кожного з цих факторів представлено в табл. 1.

Як бачимо з табл. 1, важливим елементом для розвитку соціального підприємництва є інституційна підтримка держави та доступ до ресурсів. У країнах із розвинутою законодавчою базою цей сектор показує стабільне зростання.

Воєнний конфлікт став серйозним випробуванням для соціальної сфери України. Адаптація соціальної політики до нових умов, спричинених війною, неможлива без урахування змін у складі та структурі найбільш вразливих верств населення. Наприклад, на вересень 2023 року в країні проживало близько трьох мільйонів осіб з інвалідністю, а за останні півтора року їхня чисельність зросла на 300 тисяч осіб. Із кожним днем зростає кількість людей, які після стабілізації стану здоров'я та медичного лікування потребують реабілітації, тому забезпечення їхнього повернення до активного суспільного життя є одним із ключових завдань держави [11].

Таблиця 1

Основні фактори розвитку соціального підприємництва*

Фактор	Вплив на розвиток
Фінансування та інвестиції	Забезпечує можливості для старту та масштабування соціальних підприємств
Державна підтримка	Наявність грантів, субсидій та пільгового оподаткування сприяє розвитку
Законодавче регулювання	Чітке правове регулювання формує довіру та стабільність на ринку
Освіта та підготовка кадрів	Кваліфіковані кадри сприяють ефективному управлінню та інноваціям
Доступ до технологій	Використання сучасних технологій підвищує ефективність бізнесу
Суспільний попит на соціальні послуги	Попит на соціально-орієнтовані послуги стимулює ринок

*Сформовано автором

За інформацією Європейської Комісії, у країнах Європи функціонує близько двох мільйонів соціальних підприємств, що становить 10 % від загальної кількості бізнесів у регіоні. У цих компаніях працює понад 11 мільйонів людей, що становить 6 % від загальної кількості зайнятого населення. У різних європейських країнах соціальні підприємства можуть функціонувати у різних організаційно-правових формах. Наприклад, у Португалії вони представлені як «кооперативи соціальної солідарності», у Франції – «соціальні кооперативи колективної власності», в Італії – «соціальні кооперативи», а в Іспанії – «кооперативи соціальних ініціатив». У Великобританії функціонують «компанії, що працюють в інтересах громади», а в Бельгії – «компанії соціальної мети» [6].

Соціальні підприємства у Європі мають регіональну специфіку та чітку соціальну спрямованість, на яку йде велика частка отриманих прибутків. Наприклад, у Німеччині більшість таких підприємств підтримує вразливі категорії населення, зокрема мігрантів, біженців, молодь без роботи та осіб з інвалідністю. Варто також виокремити міжнародну платформу «Кірон» (Kiron), яка дає змогу біженцям здобувати освіту та професійну кваліфікацію дистанційно, незалежно від місця перебування. Окрім цього, у Німеччині вже понад два десятиліття функціонує організація «Social Impact», що підтримує соціальні підприємства та консулює у сфері соціальних інновацій. Ця організація позиціонує себе як «агентство соціальних інновацій», сприяючи розвитку підприємницьких ініціатив із соціальним впливом.

Аналіз досвіду розвинених країн показує, що основним джерелом фінансування соціальних підприємств є власний прибуток, який забезпечує 54,28 % надходжень. Грантове фінансування посідає другу позицію із показником 27,11 %, тоді як

пожертви становлять 5,96 %, а інвестиції – 4,61 %. Проте розподіл фінансових джерел суттєво варіюється залежно від країни.

Наприклад, рівень фінансування за рахунок власних надходжень коливається від 74,5 % у Іспанії до 28,5 % у Румунії. Частка грантів у загальному фінансуванні становить 36,2 % у Швеції, тоді як у Китаї цей показник не перевищує 18,9 %. Рівень інвестицій також різний: у Китаї він досягає 21 %, тоді як в Іспанії цей показник мінімальний – лише 0,6 %. Водночас найбільша частка пожертвувань спостерігається у Румунії (12,1 %), а найнижча – в Угорщині (1,7 %) [1].

Згідно з дослідженням Європейської Комісії (2015 р.), значний обсяг соціальних послуг фінансується державним сектором. Зокрема в Італії близько 45 % соціальних підприємств отримують підтримку від державних фондів та є їхніми ключовими партнерами [2].

У різних країнах світу соціальне підприємництво розвивається за різними моделями, що залежать від рівня підтримки держави, фінансових можливостей та особливостей економічної системи. У табл. 2 показано особливості розвитку соціального підприємництва у вибраних країнах.

Як бачимо з табл. 2, високий рівень розвитку соціального підприємництва спостерігається у країнах із чітким законодавчим регулюванням та фінансовою підтримкою. Наприклад, у Великобританії та Німеччині діють спеціальні фонди для підтримки соціальних підприємств, тоді як в Україні такі ініціативи ще перебувають на початковій стадії.

Аналізуючи наявні підходи до соціального підприємництва в Україні, варто виокремити три ключові критерії, за якими бізнес можна віднести до цієї категорії.

Таблиця 2

Світовий досвід соціального підприємництва*

Країна	Модель розвитку	Рівень розвитку (за 10-бальною шка- лою)
США	Інвестування приватного капіталу, мікрокредитування	9
Великобританія	Державна підтримка, гранти для соціальних підприємств	8
Німеччина	Чітке законодавче регулювання, сприяння інноваціям	9
Франція	Розвинені бізнес-інкубатори, партнерство з великими компаніями	7
Україна	Нестабільне фінансування, обмежене законодавче регулювання	5

*Сформовано автором

1. *Частина прибутку спрямовується на соціальні ініціативи.* Підприємство відраховує визначений відсоток своїх доходів на підтримку громадських організацій, благодійних фондів або реалізацію соціальних проєктів.

2. *Працевлаштування представників вразливих категорій населення.* Важливою ознакою соціального підприємництва є залучення до роботи осіб, які мають складні життєві обставини: людей з інвалідністю, ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, матерів-одиначок тощо.

3. *Створення продукту або послуги із соціальною цінністю.* Діяльність підприємства спрямована на вирішення суспільних проблем, наприклад, боротьбу з корупцією або захист довкілля, що можна оцінити за конкретними показниками ефективності.

В Україні соціальне підприємництво ще перебуває на стадії становлення, однак уже є підприємства, які активно працюють у цьому напрямі. Основними завданнями, які вони вирішують, є:

➤ *працевлаштування вразливих груп населення* – 61 % таких підприємств зосереджені саме на цьому напрямку;

➤ *генерування прибутку для соціальних потреб* – 53 % використовують свої доходи для підтримки організацій, ще 40 % спрямовують фінанси на надання послуг певним категоріям населення, а 27 % – на фінансування окремих соціальних ініціатив;

➤ *екологічна діяльність* – лише 3 % соціальних підприємств досліджують питання збереження довкілля, тоді як 7 % мають інші напрямки діяльності.

Соціальні підприємства в Україні функціонують у межах загального правового поля, як уже зазначали, оскільки спеціального законодавства у цій сфері поки що немає. Це суттєво стримує їхній

розвиток, адже відсутність законодавчого закріплення терміна «соціальне підприємництво» ускладнює отримання фінансової підтримки та створює регуляторні бар'єри. Хоча цей термін іноді згадується у державних та регіональних програмах розвитку, законодавчого визначення такого виду бізнесу ще немає.

На відміну від України, в більшості європейських країн є чітке правове регулювання соціального підприємництва. Наприклад, спеціальні закони діють у Бельгії, Іспанії, Італії, Польщі, Португалії, Великобританії, Фінляндії та Франції, що створює сприятливі умови для його розвитку та підтримки.

Підґрунтям для розвитку соціального підприємництва в Європі стала активізація із середини XIX століття кооперативного руху. На відміну від бізнес- та некомерційних організацій, кооперативи створюють переважно фізичні особи з метою задоволення їхніх економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування. На початку XX століття кооперативи вже відігравали важливу роль у вирішенні соціальних проблем європейських країн.

Згідно з даними *European Social Enterprise Law Association*, протягом останніх років у європейських країнах активно оновлюється законодавча база щодо соціального підприємництва [12]. Кожен уряд самостійно визначає підхід до регулювання цієї сфери. Наприклад, у таких країнах, як Іспанія, Португалія, Франція, Греція та Хорватія, соціальне підприємництво може функціонувати винятково у форматі соціальних кооперативів. Натомість у Великій Британії запроваджено унікальну організаційну модель – «компанія, що працює в інтересах громади», кількість яких у країні вже перевищує 13 тисяч.

Водночас інші країни запроваджують гнучкіші механізми, що дають змогу підприємствам із будь-якою офіційною формою реєстрації отримати статус соціального підприємства. Такі закони ухвалили уряди Бельгії, Данії, Фінляндії, Люксембургу та Словенії. У цих державах соціальним підприємством можуть бути не лише кооперативи або комерційні компанії, а й благодійні фонди, волонтерські ініціативи та громадські організації.

Деякі країни Європи, такі як Італія, використовують подвійний підхід – ухвалюють окремі закони про організаційну форму соціального підприємництва та про його статус. Наприклад, у Латвії відповідний закон ухвалили наприкінці 2017 року і він набув чинності в березні 2018 року. Згідно з документом, соціальні підприємства можуть працювати виключно у формі товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ).

Щоб отримати цей статус, підприємство має подати до Міністерства добробуту велику кількість документів, зокрема й детальний бізнес-план. Як зазначає Діана Лапкіс, CEO Міжнародного акселератора соціального підприємництва *New Door Riga* та членкиня правління Латвійської асоціації соціальних підприємств, ухваленню закону передувало тривалий підготовчий процес, який тривав понад три роки. До розробки законодавчої бази залучили понад 100 операторів соціального підприємництва в країні.

Попри значний потенціал, соціальне підприємство в Україні стикається з низкою перешкод, зокрема: недостатньою нормативно-правовою базою, обмеженим фінансуванням, низькою обізнаністю населення та відсутністю стратегічної державної підтримки. Детальніше ці проблеми розглянуто на рисунку.

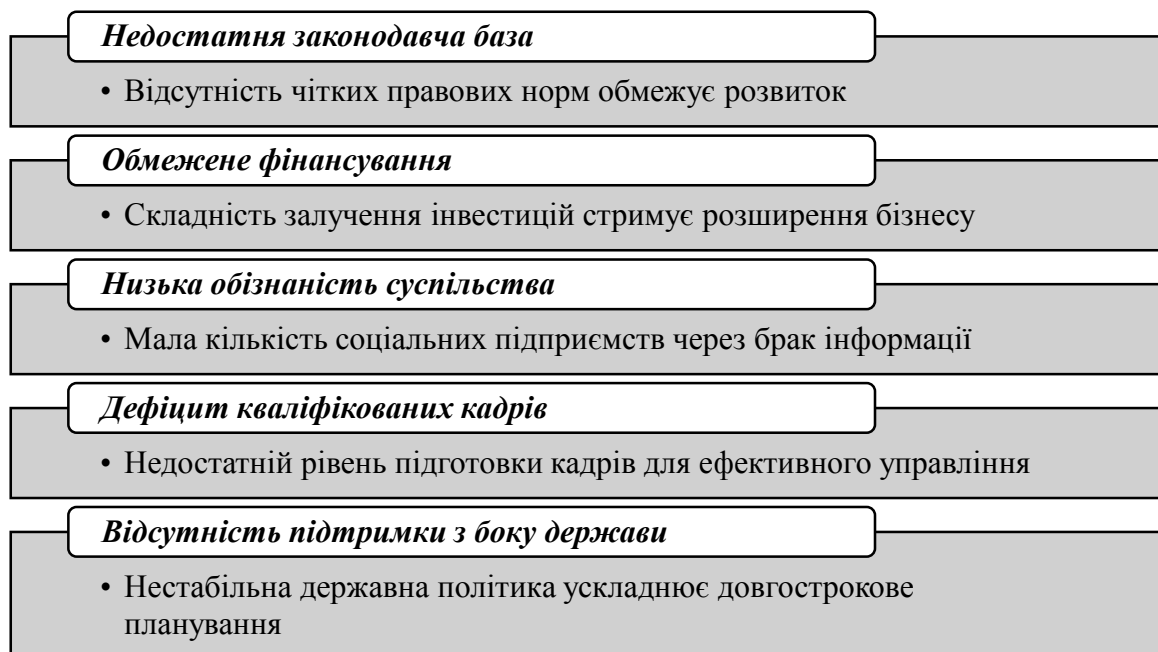

Рис. Основні проблеми соціального підприємництва в Україні

*Сформовано автором

Незважаючи на ці виклики, соціальне підприємство має значний потенціал в Україні. Його подальший розвиток можливий за рахунок:

- удосконалення законодавчої бази – прийняття відповідних законів та нормативних актів;
- фінансової підтримки – створення грантових програм, кредитування за пільговими умовами;
- популяризації соціального підприємництва – проведення освітніх програм, тренінгів;

➤ інтеграції сучасних технологій – впровадження цифрових платформ для управління соціальними проектами.

Висновки. Соціальне підприємство – перспективний напрямок розвитку економіки України, який поєднує комерційну діяльність із вирішенням соціальних проблем. Аналіз світового досвіду показує, що успішний розвиток цього сектора

можливий лише за умов активної підтримки держави, сприятливого законодавчого середовища та фінансової стабільності.

Оскільки соціальне підприємництво характерне як підприємницька діяльність із соціальним ефектом, така діяльність може задовольнити потреби не лише безробітного населення територіальних громад, а й створити робочі місця для вирішення питання працевлаштування соціально вразливих верст населення, чисельність яких зростає у повоєнній Україні.

Соціальне підприємництво здатне комплексно вирішувати соціальні проблеми, тож потребує державної підтримки, що виражено у формуванні законотворчого підґрунтя розвитку підприємницьких ініціатив, прямому і непрямому фінансуванні, наданню фіскальних переваг та пільг на підтримку соціального підприємництва.

Бібліографічний список

1. Богацька Н. Перспективи розвитку соціального підприємництва в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-4/>
2. Бойда С. Соціальне підприємництво як інструмент післявоєнної відбудови економіки України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-25/>
3. Валюс Л. Війна в Україні як каталізатор розвитку соціального підприємництва. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 2 (02). С. 10–15.
4. Ільченко В., Пістуніна В. Можливості фінансування соціального підприємництва в Україні. *Підприємництво та інновації*. 2023. № 26. С. 47–51.
5. Матвієнко-Біляєва Г. Л. Соціальне підприємництво: ефективний гібридний бізнес феномен. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 14. С. 461–466.
6. Міжнародний досвід соціального підприємництва і перспективи його застосування в Україні. URL: <https://surl.li/lsihht> (дата звернення: 12.02.2025).
7. Міщенко С. Соціальне підприємництво: ефективний інструмент подолання безробіття. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2023. № 1 (38). С. 40–44.
8. Не пільги, а можливості: чому в Україні мають розробити закон про соціальне підприємництво. URL: <https://surl.li/lzhtgy> (дата звернення: 12.02.2025).
9. Осипова С. К. Соціальне підприємництво як об'єкт державного регулювання. *Збірник НУЦЗУ*. 2019. Вип. 1 (10) С. 48–56.
10. Попович Д. В., Баранова М.-С. Б. Соціальне підприємництво як перспективний інструмент вирішення проблем сучасного суспільства. *Young scientist*. 2017. № 5 (45). С. 701–705.
11. Соціальне підприємництво: європейський зліт vs український реалізм. URL: <https://surl.li/hvaevf> (дата звернення: 12.02.2025).
12. Соціальне підприємництво: як це працює і хто просуває його в Україні. URL: <https://surl.li/vjojeo> (дата звернення: 12.02.2025).
13. Шергіна Л. А. Соціальне підприємництво в контексті сталого розвитку. *Вісник ХНУ*. 2018. № 3, том 2. С. 160–165.

Стаття надійшла 25.02.2025